

DEİK

AFGANİSTAN EKONOMİSİ

Adres : İstiklal Caddesi 286 / 9 Beyoğlu 80050 İstanbul
Tel : 0.212.243 41 80
Faks : 0.212.243 41 84/245 05 21
e-mail : info@deik.org.tr

OCAK 2002

GENEL BİLGİLER

Başkenti	: Kabil
Başlıca Kentleri	: Kabil (1,780 milyon), Kandahar (191 bin), Herat (150 bin),
Nüfusu	: 23 milyon kişi (Birleşmiş Milletler verilerine göre)
Yüzölçümü	: 652,000 km ²
Komşuları	: Türkmenistan, Pakistan, İran, Özbekistan, Tacikistan
Para Birimi	: Afgani 33,000 : \$1(4 Ekim 2001)

GENEL EKONOMİK DURUM

1978 yılından bu yana ülkede yaşanan savaş ortamı, Afganistan'ın sosyoekonomik yapısını büyük ölçüde tahrip etmiştir. Ülkenin üretime yönelik olarak büyük bir istihdam sıkıntısının yaşandığı başlıca büyük şehirleri ve kasabaları tahrip olmuştur. Bugün, ülkedeki sağlık, eğitim ve diğer bazı sosyal hizmetlerin yerine getirilmesini içeren temel fiziki ve kurumsal altyapı hemen hemen çökmüş durumdadır. Ulaşım ve iletişim ağlarının parçalanmış olması da ekonomik hayatı etkileyen en büyük sorunlardan birisidir.

Afgan halkının sağlık, eğitim, gıda, temiz su, ulaşım ve g¼venlik gibi ihtiyaçlarının karşılanması için dış finansmana ihtiyaç duyulmaktadır. ¼lke uzun vadede yoksulluğun azaltılması ve s¼rd¼r¼lebilir bir kalkınmanın desteklenmesi için dış desteğe bağımlıdır. Asya Kalkınma Bankası verilerine g¼re ¼lkede kişi başına d¼řen GSYİH 300 doların altındadır. Etkin bir y¼netim yapısının sağlanması ve ¼lkenin yeniden inşası en çok desteğe ihtiyaç duyulan alanlardan birisidir. 26 Eyl¼l 2001'de Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan, don¼r devletlerden gelecek altı ayda Afgan sınırındaki 7.5 milyon Afgan m¼lteciye yardım amacıyla 584 milyon dolarlık finansman aktarmaları çağrısında bulunmuştur. M¼ltecilerin bakımı için 275 milyon dolar, Birleşmiş Milletler Y¼ksek Komiserliği (UNHCR), 188 milyon dolar ise gıda programından kullanılacaktır.

Mevcut ekonomik yapı içerisinde Afganistan'da ¼ geçim kaynağı bulunmaktadır. Bunlardan ilki kaçakçılıktır. İkincisi, haşhaş ¼retimi, bunun işlenmesi ve pazarlanmasıdır. ¼¼nc¼s¼ ise ¼lkeye sağlanan uluslararası insani yardımların dağıtımını kontrol etmektedir. Son d¼nemde Taliban'ın haşhaş ¼retimine getirdiği yasaak, haşhaş ¼retimi ile geçinen çiftçilerin gelir d¼zeyini b¼y¼k ¼lde d¼ř¼rm¼řt¼r.

TİCARET

Afganistan, mal ihracatında ve ithalatında transit ¼lkeler olmaları itibariyle komşu ¼kelere bağımlıdır. Dış ticaretinin ¼nemli bir b¼l¼m¼ geleneksel olarak Pakistan ¼zerinden, ¼zellikle Pakistan'ın g¼neyindeki en yakın liman olan Karaçi ¼zerinden yapılmaktadır. Sovyet işgali d¼neminde Sovyetler Birliği ile ticaret ¼n plana çıkmış ancak kom¼nizm y¼netimin sona ermesi sonrasında Sovyetler Birliği g¼zergahi ¼nemini yitirmiştir.

Taliban, Pakistan ile yakın bağlara rağmen, Afganistan'ın ticaret sorununu ozememiştir. 1998 yılında iki ¼lke arasındaki ticaret hacmi 500 milyon dolar seviyesinde gerçeklemiştir. Pakistan, Afganistan ¼zerinden ¼lkesine sokulan kaçak mallardan dolayı rahatsızlık duymaktadır. Kasım 1999'da iki taraf arasında 1965 tarihli Afgan Transit Ticaret Anlaşması'nın ele alındığı uzun ticaret g¼r¼řmeleri yarıda kesilmiştir.

Afgan t¼ccarlar ¼¼nc¼ bir ¼lkeden ithal edilen mallar için Pakistan'a g¼mr¼k vergisi ¼dememektedirler. Bununla birlikte, bu malların y¼zde 80'i kaçak olarak Pakistan'a tekrar girmektedir. D¼nya Bankası raporuna g¼re, 1996 / 97 d¼neminde Afganistan ve Pakistan arasında gerçekleşen ticaretin toplam hacmi 2.5 milyar dolardır. Bunun 1.6 milyar dolarlık kısmı "re-export" yoluyla Afganistan'dan Pakistan'a tekrar girmektedir.

	1996	1997	1998	1999
İhracat	128	144	139	111
İthalat	623	558	476	468

Kaynak : EIU Contry Report 2002-3.

Başlıca İhracat Ortakları	%	Başlıca İthalat Ortakları	%
Pakistan	32.4	Pakistan	19.2
Hindistan	8.1	Japonya	15.6
Belçika	7.2	Kenya	8.7
Almanya	5.4	G¼ney Kore	7.1
Rusya	5.4	T¼rkmenistan	6.0
BAE	3.6	Hindistan	5.8

Kaynak : EIU Contry Report 2002-3.

TÜRKİYE- AFGANİSTAN TİCARİ VE EKONOMİK İLİŞKİLERİ

DIŞ TİCARET

TÜRKİYE- AFGANİSTAN DIŞ TİCARETİ (BİN DOLAR)					
YILLAR	İHRACAT(X)	İTHALAT(M)	X/M	DENGE	HACİM
2001*	4.414.340	294.178	15	4.120.162	4.708.518

*Ocak-Haziran

BAŞLICA DIŞ TİCARET MADDELERİ (ABD DOLARI) (2001 İLK 11 AY)					
İHRACAT			İTHALAT		
FASIL	TUTAR	PAY (%)	FASIL	TUTAR	PAY (%)
Şeker ve Şeker Ürünleri	3.144.640	71,2	Yağlı Tohum ve Meyvalar	199.975	68,0
Sabunlar	855.210	19,4	Halılar	51.711	17,6
Tütün	369.312	8,4	Yenilen Meyvalar	31.996	10,9
Kakao ve Kakao Müst.	24.767	0,6	Pamuk	10.345	3,5
Cam ve Cam Eşya	20.286	0,5	Örme Giyim Eşyası	132	0,0
Baskı, Kitap, Gazete vs.	120	0,0	Kazanlar, Makinalar	19	0,0
Plastikler	5	0,0			
TOPLAM	4.414.340	100	TOPLAM	294.178	100

Afganistan, mal ihracatında ve ithalatında transit ülkeler olmaları itibarıyla komşu ülkelere bağımlıdır. Dış ticaretinin önemli bir bölümü geleneksel olarak Pakistan üzerinden, özellikle Pakistan'ın güneyindeki en yakın liman olan Karaçi üzerinden yapılmaktadır. Sovyet işgali döneminde Sovyetler Birliği ile ticaret ön plana çıkmış ancak komünist yönetimin sona ermesi sonrasında Sovyetler Birliği güzergahı önemini yitirmiştir.

Taliban, Pakistan ile yakın bağlara rağmen, Afganistan'ın ticaret sorununu çözmemiştir. 1998 yılında iki ülke arasındaki ticaret hacmi 500 milyon dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Pakistan, Afganistan üzerinden ülkesine sokulan kaçak mallardan dolayı rahatsızlık duymaktadır. Kasım 1999'da iki taraf arasında 1965 tarihli Afgan Transit Ticaret Anlaşması'nın ele alındığı uzun ticaret görüşmeleri yarıda kesilmiştir.

Afgan tüccarlar üçüncü bir ülkeden ithal edilen mallar için Pakistan'a gümrük vergisi ödememektedirler. Bununla birlikte, bu malların yüzde 80'i kaçak olarak Pakistan'a tekrar girmektedir. Dünya Bankası raporuna göre, 1996 / 97 döneminde Afganistan ve Pakistan arasında gerçekleşen ticaretin toplam hacmi 2.5 milyar dolardır. Bunun 1.6 milyar dolarlık kısmı "re-export" yoluyla Afganistan'dan Pakistan'a tekrar girmektedir.

	1996	1997	1998	1999	2000
İhracat	128	144	139	111	-
İthalat	623	558	476	468	-

Kaynak : EIU Contry Report 2002-3.

Başlıca İhracat Ortakları	%	Başlıca İthalat Ortakları	%
Pakistan	32.4	Pakistan	19.2
Hindistan	8.1	Japonya	15.6
Belçika	7.2	Kenya	8.7
Almanya	5.4	Güney Kore	7.1
Rusya	5.4	Türkmenistan	6.0
BAE	3.6	Hindistan	5.8

Kaynak : EIU Contry Report 2002-3.

AFGANİSTAN'IN YENİDEN İNŞASI SÜRECİNDE, TÜRK – AFGAN İŞ KONSEYİ ÜYESİ FİRMALARIN AFGANİSTAN'A SUNMAYI DÜŞÜNDÜKLERİ ÜRÜNLER

Afganistan'ın yeniden inşası sürecinde, Türk – Afgan İş Konseyi üyesi firmaların Afganistan'a sunmayı düşündükleri ürünler ve hizmetler çok geniş bir yelpaze oluşturmaktadır. Bu ürünlerin başlıcaları şunlardır :

- ◆ Dondurulmuş deniz ürünleri, sebze ve meyveler, sıvı yağ, margarin, bisküvi, hububat gibi her türlü gıda ürünleri
- ◆ İnşaat malzemeleri, cam takviyeli boru (CTP), prefabrik beton elemanları, ard germe-ağır yük kaldırma-köprü mesnedi ve derz malzemeleri
- ◆ Sanayi ya da portatif tipte jeneratörler
- ◆ Sabun ve deterjan gibi temizlik maddeleri
- ◆ Beşeri ilaçlar ve tıbbi ekipmanlar
- ◆ Dizel motorlar, su pompaları, kazanlar, eşanjörler ve basınçlı kaplar
- ◆ Her türlü boru ve ek parçaları
- ◆ Ambalaj malzemeleri
- ◆ Yakıtlar
- ◆ Mutfak eşyaları
- ◆ Plastik ürünler
- ◆ Araç yedek parçaları
- ◆ Tel örgüler, profiller, kapılar
- ◆ Demir çelik ürünleri
- ◆ Motosiklet
- ◆ Bilgisayar

AFGANİSTAN'IN YENİDEN İNŞASI SÜRECİNDE, TÜRK – AFGAN İŞ KONSEYİ ÜYESİ FİRMALARIN AFGANİSTAN'A SUNMAYI DÜŞÜNDÜKLERİ HİZMETLER

Türk – Afgan İş Konseyi üyesi firmaların Afganistan'a sunmayı düşündükleri başlıca hizmetler ise şunlardır :

- ◆ Her türlü altyapı, üstyapı, yol, baraj, tünel, köprü, toplu konut, havaalanı, idari binalar, az ya da çok katlı yapılar, prefabrik yapılar, su sistemleri, kanalizasyon, liman, otel ve hastane binaları ile ilgili taahhüt projeleri
- ◆ Ağır ve hafif çelik yapıların imalatı ve montajı, komple endüstri tesisleri imalatı ve teknolojik montajı, hidro-elektrik ve termik santrallerin imalat ve teknolojik montajı, buhar üretim tesisleri, içme suyu, kullanma suyu ve sulama amaçlı baraj ve göletlerin tüm daimi hidro-mekanik teçhizatının teknolojik montajı

- ◆ Petrol rafinerileri için ham petrol-LPG tankları, su depolama tankları imalat ve montajı, ham petrol ve yüzey tesisleri, tank çiftlikleri, depolama ve pompa istasyonları, su, petrol ve doğalgaz boru hatları, mekanik borulama tesisatları imalat ve montajı, arıtma tesisleri imalat ve montajı
- ◆ Bina yenileme ve dekorasyon hizmetleri
- ◆ Yabancı güçlere ve yardım kuruluşlarına işyeri inşaatı
- ◆ Enerji santralleri kurma, resmi ve özel kuruluşların jeneratör ihtiyacınının karşılanması
- ◆ Mayın temizleme
- ◆ Savunma sanayi
- ◆ Ulaştırma sistemleri
- ◆ Şehircilik, proje yönetimi, tasarım yönetimi ve müşavirlik hizmetleri

YATIRIM İLİŞKİLERİ

Afganistan'daki Türk Yatırımları

AFGANİSTAN'IN YENİDEN YAPILANMASI SÜRECİNDE, TÜRK – AFGAN İŞ KONSEYİ ÜYESİ FİRMALARIN ORTA VE UZUN VADEDE YATIRIM YAPMAYI PLANLADIKLARI BAŞLICA ALANLAR

Afganistan'ın yeniden yapılanması sürecinde, Türk – Afgan İş Konseyi üyesi firmalar, bölgedeki savaş halinin kalkmasını takiben günün şartlarına göre orta ve uzun vadede özellikle şu alanlarda yatırımlara sıcak bakmaktadırlar :

- ◆ İnşaat malzemeleri
- ◆ Gıda ve tarımsal faaliyetler
- ◆ Enerji
- ◆ Okul ve hastane
- ◆ Beşeri ilaç üretimi konusunda teknolojik işbirliği
- ◆ Haberleşme ve bankacılık
- ◆ Turizm

Bölgedeki belirsizlik ve istikrarsızlık, Türk firmalarının Afganistan'da uzun vadedeki yatırım kararları üzerinde belirleyici olmaktadır. Afganistan'da olası yatırımlar konusunda firmalarımızın en fazla dile getirdikleri sorunlardan birisi kaynak yetersizliği ve finansman sıkıntısıdır. Diğer taraftan, firmalarımız devletler seviyesinde korunacak sözleşmeler çerçevesinde yapılacak yatırımlara sıcak bakmaktadırlar.

Türk – Afgan İş Konseyi üyesi firmaların bir bölümü Kırgızistan, Kazakistan, Özbekistan gibi Afganistan'a komşu ülkelerde halen inşaat, ticaret ve yatırım alanlarında faaliyet göstermektedir. Bu firmalarımız Afganistan'a olan stratejik yakınlıklarını kullanarak buradan Afganistan'ın yeniden imarı sürecinde aktif rol oynamayı düşünmektedir.